

KƏND TƏSƏRRÜFATI

İctimai Sektor üçün 27 Nəli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

“KƏND TƏSƏRRÜFATI”

MÜNDƏRİCAT

	Maddələr
Ümumi müddəalar.....	1-2
Məqsəd və tətbiq sahəsi.....	3-8
Əsas anlayışlar.....	9-13
Kənd təsərrüfatı ilə bağlı anlayışlar.....	9-11
Ümumi anlayışlar.....	12-13
Tanınma və ölçülmə.....	14-36
Mənfəət və zərərlər.....	29-32
Ədalətli dəyərin etibarlı qiymətləndirilə bilinməməsi.....	33-36
Məlumatın açıqlanması.....	37-53
Ümumi qaydalar.....	37-50
Ədalətli dəyərin etibarlı olaraq qiymətləndirilə bilinməməsinə görə bioloji aktiv üçün əlavə açıqlamalar.....	51-53
Qüvvəyə minmə tarixi.....	54-55

Ümumi müddəalar

1. Bu standart «Mühasibat Uçotu haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq hazırlanmışdır və “Kənd təsərrüfatı” adlı İctimai Sektor üçün 27 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əsaslanmışdır.
2. Bu standart, Uçot Qaydaları və İctimai Sektor üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının Tətbiqi üzrə Şərhlər və Tövsiyələrdə öz əksini tapmış əlavə müddəalar nəzərə alınmaqla tətbiq olunmalıdır.

Məqsəd və tətbiq sahəsi

3. Bu Standartın məqsədi kənd təsərrüfatı fəaliyyəti ilə bağlı uçotun tətbiqi, maliyyə hesabatlarının təqdimatı və açıqlamaların təsvirini verməkdir.
4. Bu Standart, kənd təsərrüfatı fəaliyyəti ilə əlaqəli olarsa, aşağıdakılara tətbiq olunacaqdır:
  - (a) Bioloji aktivlər;
  - (b) Məhsul yığımı anında kənd təsərrüfatı məhsulları.
5. **Mühasibat uçotunun hesablama metodu əsasında maliyyə hesabatları hazırlayan və təqdim edən təşkilat bu Standartı aşağıda qeyd olunanlar istisna olmaqla tətbiq etməlidir:**
  - (a) **Kənd təsərrüfatı fəaliyyəti ilə əlaqəli torpağa (bax: “Daşınmaz əmlaka investisiyalar” adlı İctimai Sektor üçün 16 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı və “Torpaq, tikili və avadanlıqlar” adlı İctimai Sektor üçün 17 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı);**
  - (b) **Kənd təsərrüfatı fəaliyyəti ilə əlaqəli qeyri-maddi aktivlərə (bax: qeyri-maddi aktivlərini tənzimləyən müvafiq beynəlxalq və ya yerli mühasibat uçotu standartları); və**
  - (c) **Xidmətlərin göstərilməsi məqsədi ilə saxlanılan bioloji aktivlərə.**
6. Bu Standart yalnız məhsul yığımı anında təşkilatın bioloji aktivinin yetişdirdiyi kənd təsərrüfatı məhsuluna şamil edilir. Bundan sonra, “Ehtiyatlar” adlı İctimai Sektor üçün 12 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı və ya digər tətbiq oluna biləcək standart tətbiq olunur. Nəticə etibarı ilə, bu Standart məhsul yığımından sonra kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı ilə məşğul olmur; məsələn, üzümü yetişdirən üzümçünün şərab emalı. Baxmayaraq ki, belə bir emal məntiqli və kənd təsərrüfatı fəaliyyətinin təbii davamı ola bilər, və baş verən hadisələrin bioloji cəhətdən başqa şəkil alması bəzi oxşarlıqlar daşıya bilər, belə bir emal bu Standartdakı kənd təsərrüfatı fəaliyyətinin tərifinə daxil edilməmişdir.

KƏND TƏSƏRRÜFATI

7. Aşağıdakı cədvəl məhsul yığımından sonrakı emalın nəticəsi olan bioloji aktivlər, kənd təsərrüfatı meyvə və məhsullarına misal kimi göstərilmişdir:

Bioloji aktivlər	Kənd təsərrüfatı məhsulları	Məhsul yığımından sonra emal edilmiş məhsullar
Qoyun	Yun	İplik, xalça
Plantasiyada əkilməmiş ağaclar	Şalban	Tikintiyə yararlı ağac
Bitkilər	Pambıq	İp, paltar
	Yığılmış qamış	Şəkər
Südlük mal-qara	Süd	Pendir
Donuzlar	Cəmdək	Kolbasa, tədarük olunmuş vetçina
Kollar	Yarpaqlar	Çay, tədarük olunmuş tütün
Üzüm kolları	Üzüm	Şərab
Meyvə ağacları	Yığılmış meyvə	Emal edilmiş meyvə

8. Bu standart İctimai Sektor təşkilatlarına, bələdiyyə orqanlarına və büdcədənəkar fondlara tətbiq edilir.

Əsas anlayışlar

Kənd təsərrüfatı ilə bağlı anlayışlar

9. Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

Kənd təsərrüfatı fəaliyyəti bioloji aktivlərin yığımının və bioloji transformasiyasının aşağıdakı məqsədlərlə idarə edilməsi deməkdir:

- Satış üçün;
- Pulsuz və ya nominal qiymətlə paylaşdırmaq üçün; və ya
- Kənd təsərrüfatı məhsuluna və ya əlavə bioloji aktivə emal edib satmaq və ya pulsuz və ya nominal qiymətlə paylaşdırmaq üçün.

Kənd təsərrüfatı məhsulu təşkilatın bioloji aktivlərindən yığılmış məhsuldur.

Bioloji aktiv canlı heyvan və ya bitkidir.

Bioloji transformasiyaya bioloji aktivlərdə keyfiyyət və kəmiyyət dəyişikliklərinə səbəb olan yetişmə, cinsin korlanması, istehsal və törəmə prosesləri daxildir.

Satış xərcləri maliyyə xərcləri və gəlir vergisi istisna olmaqla, aktivin xaric edilməsinə birbaşa aid edilə bilən xərclərdir. Xaric edilmə, satış və ya pulsuz yaxud nominal dəyərlə paylanma vasitəsi ilə həyata keçirilə bilər.

Bioloji aktivlər qrupu canlı heyvan və bitkilərin cəmidir.

KƏND TƏSƏRRÜFATI

Kənd təsərrüfatı məhsullarının vıǵımı bioloji aktivdən və ya bioloji aktivin ömrü prosesinin kəsilməsindən alınan maddədir.

10. Kənd təsərrüfatı fəaliyyəti müxtəlif fəaliyyət növlərini əhatə edir; məsələn, mal-qara və meşə yetişdirilməsi, illik və ya çoxillik məhsul yetişdirilməsi, meyvə bağları və plantasiyalar, gülçülük və su təsərrüfatı (balıq vətəgələri də daxil olmaqla). Müəyyən ümumi xüsusiyyətlər bu müxtəliflik içində mövcuddur:
- (a) *Dəyişə bilmə qabiliyyəti*. Canlı heyvan və bitkilər bioloji transformasiyaya uğrayırlar;
  - (b) *Dəyişikliyin idarə edilməsi*. Rəhbərlik prosesinin baş tutması üçün şərtləri artırmaq və ya ən azı sabitləşdirməklə bioloji transformasiyaya yardımçı olur (məsələn, qida səviyyəsi, rütubət, temperatur, məhsuldarlıq və işıq). Belə idarəetmə kənd təsərrüfatı fəaliyyətini digər fəaliyyət növlərindən fərqləndirir. Məsələn, idarə olunmayan mənbələrdən məhsul yığmaq (beləki, okeandan balıq ovlama və meşələrin qırılması) kənd təsərrüfatı fəaliyyəti deyildir; və
  - (c) *Dəyişikliyin ölçülməsi*. Bioloji transformasiyanın gətirdiyi keyfiyyətdə dəyişiklik (məsələn, genetik keyfiyyət, sıxlıq, yetişkənlik, piy qatı, protein, və liflərin möhkəmliyi) və ya kəmiyyət (məsələn, nəsil, çəki, kub metr, lifin uzunluğu və ya diametri və tumurcuqların sayı) gündəlik idarəetmə qaydasında ölçülür və müşahidə olunur.
11. Bioloji transformasiya aşağıdakı nəticələrə gətirib çıxarır:
- (a) (i) Artım (heyvan və ya bitkilərin sayının artırılması və ya keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması) vasitəsilə aktivlərin artımına, (ii) nəslin korlanmasına (heyvan və ya bitkilərin sayının azalması və ya keyfiyyətinin azalması), və ya (iii) nəsil artımına (əlavə heyvanların və ya bitkilərin əmələ gəlməsi); və ya
  - (b) Lateks, çay yarpağı, yun və süd kimi kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı.

Ümumi anlayışlar

12. **Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənalara ifadə edilir:**

Fəal bazar aşağıdakı mövcud olan şərtləri əhatə edir:

- (a) **Bazarda alınıb-satılan mallar eyni tiplidir;**
- (b) **Hazır alıcı və satıcı tapmaq hər an mümkündür; və**
- (c) **Qiymətlər hamı üçün məlumdur.**

Balans dəyəri balans hesabatında tanınan aktivin məbləğidir.

Ədalətli dəyər bir-birindən asılı olmayan, yaxşı məlumatlandırılmış və istəkli olan tərəflər arasında kommersiya əməliyyatı nəticəsində aktivin əvəzinə alın bilən və ya öhdəliklərin əvəzində ödənilməsi mümkün olan məbləğdir.

13. Aktivin ədalətli dəyəri onun cari yeri və şəraitinə əsaslanır. Nəticə etibarilə, məsələn fermadakı buynuzlu mal-qaranın ədalətli dəyəri, onun münasib bazara daşınma və digər xərcləri çıxmaqla, bazardakı qiymətidir.

Tanınma və ölçülmə

14. **Təşkilat bioloji aktiv və ya kənd təsərrüfatı məhsulunu ancaq aşağıda göstərilən şərtlərin mövcud olduğu təqdirdə tanıya bilər:**
  - (a) **Təşkilat keçmiş hadisələr nəticəsində, aktivə nəzarət edirsə;**
  - (b) **Aktivlə əlaqədar olan gələcək iqtisadi səmərələrin təşkilata daxil olacağı ehtimaldırsa; və**
  - (c) **Aktivin ədalətli və ya ilkin dəyərləri etibarlı olaraq qiymətləndirilə bilərsə.**
15. Kənd təsərrüfatı fəaliyyətində nəzarət, məsələn mal-qaranın hüquqi mülkiyyəti və alqısı, doğulması və ya süddən ayrılması zamanı mal-qaranın möhürlənməsi və ya hər hansı digər şəkildə işarələnməsi ilə sübut edilə bilər. Gələcək səmərə adətən mühüm fiziki əlamətlərə görə qiymətləndirilir.
16. **Bioloji aktiv ilkin tanınmada və hər balans hesabatı tarixində, 33-cü maddədə təsvir olunmuş və ədalətli dəyərin etibarlı əsasla ölçülə bilinməməsi halları istisna olmaqla, satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərle ölçülməlidir.**
17. **Bioloji aktiv təşkilat tərəfindən qeyri-bazar əməliyyatı vasitəsi ilə əldə edilmişdirsə o ilkin tanınma zamanı və sonrakı hesabat tarixlərində 16-cı maddəyə əsasən qiymətləndiriləcək.**
18. **Təşkilatın bioloji aktivindən əldə edilmiş kənd təsərrüfatı məhsulu, məhsul yığımı anında olan satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri ilə ölçülməlidir. Belə ölçülmə İctimai Sektor üçün 12 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına və ya digər tətbiq oluna biləcək Standarta əsasən həmin tarixə olan dəyərdir.**
19. Bioloji aktivin və ya kənd təsərrüfatı məhsullarının ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsinə, mühüm əlamətlərə uyğun bioloji aktivlərin və ya kənd təsərrüfatı məhsullarının qruplaşması ilə yardımçı olmaq olar; məsələn, yaş və ya keyfiyyət. Təşkilat bazarda qiymətin formalaşmasında istifadə olunan əlamətləri tətbiq etməlidir.
20. Təşkilatlar bioloji aktivləri və ya kənd təsərrüfatı məhsullarını gələcək tarixdə satmaq üçün tez-tez müqavilə bağlayırlar. Müqavilə qiymətləri ədalətli dəyərin müəyyən olunmasında məqsədə uyğun deyildir, çünki alıcı və satıcı sövdələşərkən ədalətli dəyər cari bazarı əks etdirir. Nəticə etibarilə, bioloji aktivin və ya kənd təsərrüfatı məhsullarının ədalətli dəyəri müqavilənin mövcudluğuna görə uyğunlaşdırıla bilməz. Bəzi hallarda, bioloji aktivin və ya kənd təsərrüfatı məhsullarının satış müqaviləsi, “Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, şərti aktivlər və şərti öhdəliklər” adlı İctimai Sektor üçün 19 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında müəyyən edildiyi kimi, ağır şərtli müqavilə ola bilər. Ağır şərtli müqavilələrə İctimai Sektor üçün 19 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı tətbiq olunur.
21. Əgər bioloji aktiv və ya kənd təsərrüfatı üçün fəal bazar mövcuddursa, həmin bazardakı qiymət aktivin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsində istifadə olunur. Əgər təşkilatın müxtəlif fəal bazarlara çıxışı varsa, o zaman təşkilat daha münasib bazarı əsas götürür. Məsələn, əgər təşkilatın iki fəal bazara çıxışı varsa, onda təşkilat istifadə edəcəyi gözlənilən bazarda mövcud olan qiyməti əsas götürəcəkdir.
22. Əgər fəal bazar mövcud deyilsə, o zaman təşkilat ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün, aşağıda göstərilənlərin birindən və ya bir neçəsindən istifadə edəcəkdir:

KƏND TƏSƏRRÜFATI

- (a) Ən son bazar əməliyyatı qiymətindən, o şərtlə ki, əməliyyat tarixi ilə balans hesabatı tarixi arasında iqtisadiyyatda mühüm dəyişiklik olmamışdır;
  - (b) Oxşar aktivlər üçün bazar qiymətlərindən (mövcud fərqləri nəzərə alan düzəlişlər ilə);
və
  - (c) Mal idxalı üçün qablaşma qutularında əks olunmuş meyvə bağlarının dəyəri, buşel və ya hektar, ətin kiloqramında əks olunmuş iri buynuzlu mal-qaranın dəyəri kimi sahələr üzrə formalaşmış ümumməqbul göstəricilər.
23. Bəzi hallarda, 22-ci maddədə göstərilmiş məlumat mənbələri bioloji aktivin və ya kənd təsərrüfatı məhsullarının ədalətli dəyəri ilə bağlı müxtəlif nəticələr verə bilər. Əsaslanmış təxminlərin dar çərçivəsində ədalətli dəyərin ən etibarlı təxmininə gəlinməsi məqsədilə təşkilat həmin fərqlərin səbəblərini araşdırır.
24. Bəzi hallarda bioloji aktivin cari vəziyyətini əks etdirən bazar qiymətləri mövcud deyildir. Bu hallarda, təşkilat aktiv üzrə gözlənilən xalis pul vəsaitləri hərəkətinin cari bazar dərəcəsi ilə diskontlaşdırılmış dəyərindən istifadə edir.
25. Təşkilat aktivlərin maliyyələşməsi, vergilər, bioloji aktivlərin məhsul yığımından sonra bərpası üçün (məsələn, məhsul yığımından sonra plantasiyada yenidən əkilən ağacların dəyəri) hər hansı pul vəsaitlərinin hərəkətini daxil etmir.
26. Müstəqil alıcılar və satıcılar arasında razılaşdırılan qiymətlər, pul vəsaitlərinin hərəkətinin dəyişmə ehtimallarını nəzərdən keçirir. Buradan belə çıxır ki, ədalətli dəyər belə dəyişmələrin mümkünlüyünü əks etdirir. Buna görə də, təşkilat pul vəsaitləri hərəkətindəki ehtimal olunan dəyişiklikləri ya gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətinə və ya diskont dərəcəsinə və yaxud da ikisinin birləşməsinə daxil edir. Diskont dərəcəsinə müəyyən edərkən, təşkilat fərziyyələrin iki dəfə nəzərə alınması və ya heç nəzərə alınmamasından qaçmaq üçün gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətinin təxmin edilməsində istifadə etdikləri fərziyyələrə uyğun fərziyyələri istifadə edir.
27. Xərc bəzi hallarda ədalətli dəyəri təxmin edə bilər, xüsusən də:
- (a) İlkin xərclər çəkiləndən sonra bioloji transformasiya cüzi miqdarda baş verdiyi halda (məsələn, meyvə ağacının şitili balans hesabatı tarixindən əvvəl əkildikdə); və ya
  - (b) Bioloji transformasiyanın qiymətə təsirinin əhəmiyyətli olacağı gözlənilmədikdə (məsələn, 30 illik şam ağacı plantasiyasının istehsal dövründə ilkin artım).
28. Bioloji aktivlər bir çox hallarda fiziki olaraq yerə bitişikdir (məsələn, plantasiya meşəliyində ağaclar). Yerə bitişik olan bioloji aktivlər üçün ayrıca bazar olmaya bilər, amma fəal bazar birləşmiş (mürəkkəb) aktivlər, paket halında bioloji aktivlər, xam torpaq və ərazinin abadlaşdırılması üçün mövcud ola bilər. Təşkilat müştərək aktivlərlə bağlı məlumatdan bioloji aktivlər üçün ədalətli dəyəri müəyyən edərkən istifadə edə bilər. Məsələn, xam torpağın və ərazinin abadlaşdırılmasının ədalətli dəyərini müştərək aktivlərin ədalətli dəyərindən çıxmaqla, bioloji aktivlərin ədalətli dəyərini tapmaq olar.

Mənfəət və zərərlər

29. Bioloji aktivin satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyər ilə ilkin tanınmasından və ya satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdə olan dəyişiklikdən yaranan qazanc və ya itki dövr ərzində maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda uçota alınacaqdır.

KƏND TƏSƏRRÜFATI

30. Bioloji aktivin ilkin tanınmasında zərər yarana bilər, çünki bioloji aktivin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsində satış xərcləri çıxılır. Buzovun doğulması kimi hal isə bioloji aktivin ilkin tanınmasında qazanc yarada bilər.
- 31. Kənd təsərrüfatı məhsullarının satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyər ilə ilkin tanınması nəticəsində yaranan qazanc ya itki dövr ərzində maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda uçota alınır.**
32. Qazanc və ya itki məhsul yığımının nəticəsi olan kənd təsərrüfatı məhsullarının ilkin tanınmasında yarana bilər.

Ədalətli dəyərin etibarlı qiymətləndirilə bilinməməsi

33. **Bioloji aktivin ədalətli dəyərinin etibarlı əsasda qiymətləndirilməsinin mümkün olması güman edilir. Lakin belə bir güman ancaq o vaxt təkzib oluna bilər ki, bioloji aktivin ilkin tanınması zamanı onun üçün bazarla müəyyən olunmuş qiymət və dəyərləri mövcud deyil və ədalətli dəyərin alternativ təxmininin müəyyən olunması aşkar olaraq etibarsız nəticə verir. Belə olan təqdirdə, bu bioloji aktiv hər hansı yığılmış amortizasiya və hər hansı dəyərdən düşmə üzrə zərərlər çıxılmaqla ilkin dəyərlə ölçülür. O zaman ki belə bir bioloji aktivin ədalətli dəyəri etibarlı əsasla hesablanırsa, onda təşkilat onu satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərlə ölçməlidir. Uzunmüddətli bioloji aktiv satış üçün saxlanılan kimi təsnifat meyarına müvafiq beynəlxalq və ya yerli mühasibat uçotu standartlara cavab verirsə (və ya satış üçün saxlanılan xaricəmə daxil edilmişdirsə), güman etmək olar ki, ədalətli dəyər etibarlı əsasla qiymətləndirilə bilər.**
34. Standartın 33-cü maddəsindəki güman ancaq ilkin tanınmada təkzib oluna bilər. Keçmişdə bioloji aktivin satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdə ölçən təşkilat, aktivin xaric olmasına qədər onu satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdə ölçməkdə davam edir.
35. Təşkilat bütün hallarda yığım mərhələsində olan məhsulu satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərlə ölçür. Bu Standart kənd təsərrüfatı məhsullarının yığım mərhələsində ədalətli dəyərlə hər zaman etibarlı ölçülməsini mümkün sayır.
36. İlkin dəyəri, yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərdən düşmə üzrə zərərləri müəyyən edərkən təşkilat “Ehtiyatlar” adlı İctimai Sektor üçün 12 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartını, “Torpaq, tikili və avadanlıq” adlı İctimai Sektor üçün 17 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartını, “Pul vəsaitləri yaratmayan aktivlərin qiymətdən düşməsi” İctimai Sektor üçün 21 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartını və “Gəlir yaradan aktivlərin dəyərdən düşməsi” adlı İctimai Sektor üçün 26 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartını nəzərə alır.

Məlumatın açıqlanması

Ümumi qaydalar

37. Təşkilat cari müddət ərzində bioloji aktivlərin və kənd təsərrüfatı məhsullarının ilkin tanınmasından və satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdəki dəyişiklikdən əmələ gəlmiş qazanc və ya itkiləri açıqlamalıdır.

KƏND TƏSƏRRÜFATI

38. **Təşkilat bioloji aktivlərin təsvirini təmin edəcəkdir. Bunu edərkən təşkilat bir tərəfdən istehlak olunan və daşıyıcı olan bioloji aktivləri digər tərəfdən isə satış üçün nəzərdə tutulmuş və pulsuz və ya nominal dəyərlə paylanmaq üçün saxlanılan bioloji aktivləri fərqli qruplara aid edir.**
39. İstehlak olunan bioloji aktivlər kənd təsərrüfatı məhsulları kimi yığılacaq və ya bioloji aktiv kimi pulsuz və ya nominal dəyərlə paylanıb, ya da satılacaq aktivlərdir. İstehlak olunan bioloji aktivlərə misal kimi, emal üçün nəzərdə tutulmuş mal qara, satış üçün olan mal qara, yetişdirmə təşkilatdakı balıq, qarğıdalı və buğda kimi məhsul, və odun üçün becərilmiş ağaclar göstərilə bilər. Daşıyıcı bioloji aktivlər kənd təsərrüfatı fəaliyyətində dəfələrlə və davamlı şəkildə bir və daha çox il ərzində istifadə olunan aktivlərdir. Daşıyıcı bioloji aktivlər kənd təsərrüfatı məhsulları deyildir, lakin onlar yenidən bərpa olunandılar. Bu aktivlərə misal kimi, süd istehsal edən mal qara, üzüm tənəkləri, meyvə ağacları, ağacın özü qalmaqla ondan oduncağın hazırlanması göstərilə bilər.
40. Standartın 38-ci maddəsində tələb olunan açıqlama kəmiyyət təsviri formasında ola bilər. Kəmiyyət təsvir nəqli təsvir ilə müşayiət oluna bilər.
41. Standartın 38-ci maddəsində tələb olunan açıqlamaları tərtib edərkən təşkilata yetişmiş və yetişməmiş bioloji aktivlər arasında da fərqlənmələri aparmaq tövsiyə edilir. Bu fərqlər gələcək pul vəsaitlər hərəkətinin müddətlərinin müəyyən edilməsində faydalı ola bilən məlumat verir. Təşkilat hər hansı belə fərqləndirmə üçün əsası açıqlayır.
42. Yetişmiş bioloji aktivlər ya məhsul vermə xüsusiyyətlərinə malik olanlardır (istehlakçı bioloji aktivlər üçün) və ya müntəzəm məhsul gətirənlərdir (daşıyıcı bioloji aktivlər üçün).
43. **Maliyyə hesabatlarında hər hansı başqa bir yerdə açıqlanmayıbsa, təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:**
- (a) hər bir bioloji aktiv qrupunu əhatə edən fəaliyyətinin növünü; və
  - (b) aşağıdakılar üzrə fiziki kəmiyyətlərinin qeyri-maliyyə ölçüsü və ya təxmini:
    - (i) müddətin sonunda təşkilatın bioloji aktivlərinin hər bir qrupu; və
    - (ii) müddət ərzində kənd təsərrüfatı məhsulu.
44. Təşkilat məhsul yığıcı anındakı kənd təsərrüfatı məhsullarının hər bir qrupunun və bioloji aktivlərin hər bir qrupunun ədalətli dəyərinin müəyyən olunmasında tətbiq olunan metodları və mühüm fərziyyələri açıqlamalıdır.
45. Təşkilat məhsul yığıcı anında müəyyən edilmiş və müddət ərzində yığılmış kənd təsərrüfatı məhsullarının satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərini açıqlamalıdır.
46. Təşkilat aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Mülkiyyət hüququ məhdudlaşdırılmış bioloji aktivlərin mövcudluğunu və onların balans dəyərlərini və borc qarşılığında zəmanət kimi girov qoyulmuş bioloji aktivlərin balans dəyərlərini;
  - (b) Təşkilatın bioloji aktivlərini satmaq qabiliyyətinə və ya istifadəsinə qoyulmuş məhdudluqların mahiyyəti və dərəcəsi;
  - (c) Bioloji aktivlərin inkişafı və alınması üçün öhdəliklərin məbləği; və
  - (d) Kənd təsərrüfatı fəaliyyətinə aid olan maliyyə riskləri üzrə strategiyaları.

KƏND TƏSƏRRÜFATI

47. Təşkilat cari müddətin əvvəli və sonu arasında bioloji aktivlərin balans dəyərləri dəyişikliklərinin tutuşdurulmasını təqdim etməlidir. Tutuşdurulmaya aşağıdakılar daxil olacaqdır:
- (a) İstehlak olunan və daşıyıcı bioloji aktivləri ayrı göstərməklə satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdəki dəyişikliklərdən yaranmış qazanc və itkilər;
  - (b) Satınalmalara görə artım;
  - (c) Qeyri-birja əməliyyatları vasitəsi ilə baş verən satınalmalara görə artım;
  - (d) Satış üçün nəzərdə tutulan uzunmüddətli aktivləri və dayandırılmış fəaliyyətləri tənzimləyən müvafiq beynəlxalq və ya yerli muhasibat uçotu standartları əsasında satışlara görə azalma və satış üçün nəzərdə tutulmuş kimi təsnifləşdirilmiş bioloji aktivlər (və ya satış üçün nəzərdə tutulmuş kimi təsnifləşdirilmiş xaric olunan qrupa daxil edilmiş);
  - (e) Pulsuz və ya nominal qiymətlə paylaşdırmaya görə azalmalar;
  - (f) Məhsul yığımına görə azalmalar;
  - (g) Təşkilatların birləşmələrindən əmələ gələn artımlar;
  - (h) Maliyyə hesabatlarını digər təqdimat valyutasına və xarici əməliyyatı hesabat verən təşkilatın təqdimat valyutasına çevirərkən əmələ gələn xalis mübadilə məzənnəsi fərqləri; və
  - (i) Digər dəyişikliklər.
48. Bioloji aktivin satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri bazardakı fiziki və qiymət dəyişikliklərinə görə dəyişə bilər. Fiziki və qiymət dəyişikliklərinin ayrıca açıqlamaları cari müddətdə görülmüş işin və gələcək imkanların qiymətləndirilməsində, xüsusilə də istehsal dövrü bir ildən artıq olarsa, faydalıdır. Belə hallarda təşkilatın, qrup üzrə və ya digər şəkildə, mənfəət və zərərə daxil edilmiş, fiziki və qiymət dəyişikliyinə məruz qalmış satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərin məbləğini açıqlaması təşviq edilir. Adətən, bu məlumat bir ildən az olan istehsal dövrü üçün bir o qədər əhəmiyyətli deyildir (məsələn, toyuq yetişdirmə və ya taxıl istehsalı).
49. Bioloji transformasiya hər biri müşahidə və qiymətləndirilə bilən bir neçə növ fiziki dəyişikliklə nəticələnir - böyümə, cins korlanması, istehsal və törəmə. Hər bir belə fiziki dəyişiklik gələcək iqtisadi səmərə ilə birbaşa əlaqəlidir. Bioloji aktivin ədalətli dəyərinə məhsul yığımına görə olan dəyişiklik həm də fiziki dəyişiklikdir.
50. Kənd təsərrüfatı fəaliyyəti tez-tez iqlim, xəstəlik və digər təbii risklərə məruz qalır. Əhəmiyyətli gəlir və ya xərc maddəsinə səbəb olacaq hadisə baş verərsə, "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı" adlı İctimai Sektor üçün 1 № li Beynəlxalq0 Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq həmin maddənin xüsusiyyəti və məbləği açıqlanır. Yoluxucu xəstəlik, subasma, şiddətli quraqlıq və ya şaxta və həşəratların gəlişi kimi hadisələri belə bir hadisəyə misal kimi göstərmək olar.

Ədalətli dəyərin etibarlı olaraq qiymətləndirilə bilinməməsinə görə bioloji aktivlər üçün əlavə açıqlamalar.

51. Hesabat tarixinə təşkilat bioloji aktivlərin dəyərini hər hansı yığılmış amortizasiya və dəyərdən düşmə zərərləri çıxılmaqla (bax: 33-cü maddə) ölçülürsə, o zaman təşkilat belə bioloji aktivlər üçün aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Bioloji aktivlərin təsvirini;
  - (b) Ədalətli dəyərin etibarlı şəkildə hesablanma bilinməməsinin izahını;
  - (c) Əgər mümkündürsə, ədalətli dəyərin yanlış olmasının təxminlər cərgəsini;
  - (d) İstifadə olunmuş amortizasiya metodunu;
  - (e) Faydalı istifadə müddəti və ya istifadə olunmuş amortizasiya dərəcələrini; və
  - (f) Müddətin əvvəli və sonunda ümumi balans dəyəri və yığılmış amortizasiyanı (yığılmış dəyərdən düşmə zərərlərinin cəmi).
52. Əgər cari hesabat dövrü ərzində təşkilat bioloji aktivlərin dəyərini hər hansı yığılmış amortizasiya və dəyərdən düşmə zərərlərini çıxmaqla (bax: 33-cü maddə) ölçürsə, o zaman təşkilat bu bioloji aktivlərin silinməsindən yaranan hər hansı qazanc və ya itkini açıqlamalı və bu Standartın 47-ci maddəsinin tələb etdiyi tutuşdurulmada belə bir bioloji aktivlərə aidiyyəti olan məbləğləri ayrıca olaraq göstərməlidir. Əlavə olaraq, tutuşdurulmaya bu bioloji aktivlərə aid olan maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatla düşmüş aşağıdakı məbləğlər daxil edilməlidir:
- (a) Dəyərdən düşmə zərərləri;
  - (b) Dəyərdən düşmə zərərlərinin qaytarılması; və
  - (c) Amortizasiya.
53. Hər hansı yığılmış amortizasiya və dəyərdən düşmə zərərləri çıxmaqla ölçülən bioloji aktivləri cari hesabat dövrü ərzində ədalətli dəyərlə ölçmək mümkün olursa, o zaman təşkilat belə bioloji aktivlər üçün aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Bioloji aktivlərin təsvirini;
  - (b) Ədalətli dəyərin etibarlı ölçülə biləcəyinin mümkün olmasının izahını; və
  - (c) Dəyişikliyin təsirini.

Qüvvəyə minmə tarixi

54. Bu standartın qüvvəyə minməsi Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq əmri ilə müəyyən edilir.
55. Təşkilat bu qüvvəyə minmə tarixindən sonrakı maliyyə hesabatı məqsədləri üçün İSMUBS 33-də verilmiş mühasibatın hesablama metodunu qəbul etdikdə, bu Standart hesablama metodunun qəbul edilmə tarixini və ya bu tarixdən sonrakı dövrlərini əhatə edən təşkilatın illik maliyyə hesabatlarına tətbiq olunur.

55A. 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş İSMUBS 33 sayəsində 55-ci maddəyə düzəliş edildi. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2017 tarixindən sonra başlayan dövrlər üçün maliyyə hesabatlarında tətbiq etməlidir. Erkən tətbiqetməyə icazə verilir. Əgər təşkilat İSMUBS 33-ü

KƏND TƏSƏRRÜFATI

1 yanvar 2017-dən öncə tətbiq edirsə, o bu dəyişiklikləri də eyni dövrdə tətbiq etməlidir.